

Permanent forsvarsposition 19. april 2004

Af OMAR SHAH

Islamisk ungdomsoprør og vækkelse er et dansk fænomen.

Islamisering« af den muslimske ungdom i Danmark kan lyde drabeligt og lede tankerne hen på gale prædikanter fra det fjerne østen, der opildner sagesløse danske muslimer til at vende det danske samfund ryggen. Her vil jeg argumentere for, at »islamisk vækkelse« og et slags ungdomsoprør er gået hånd i hånd, og at dette er sket på de unges præmisser og ikke »instrueret« af imamer. Selvom Danmark i høj grad påvirkes af strømninger rundt omkring i verden, er vækkelsen et umiskendeligt »dansk fænomen« og ikke importeret som ofte stipuleret af politikere og diverse »eksperter« på området.

For mange af de uuddannede første-generations indvandrere har der på nogle punkter været tale om en nærmest folkloristisk islam, hvor traditionel islam har været blandet med myter, og hvor religion og kultur har været tæt forbundne og efter nogles mening nærmest uadskillelige. For den store majoritet af indvandrere, der kom fra landområder, har hverken teologiske kundskaber eller lysten til at erhverve sig disse været særlig stor. For disse handlede islam i højere grad om at udføre de daglige ritualer.

De unge, der er født og opvokset i Danmark, oplever ofte, at deres tro bliver anfægtet og at de bliver afkrævet svar på spørgsmål om alt mellem himmel og jord og derfor tvunget til at finde disse svar. Alternativet har for nogles vedkommende været at vende troen ryggen. Men for de fleste har den konstante hetz mod islam og muslimer placeret dem i en permanent forsvarsposition og derfor gjort dem naturligt mere søgende, hvad enten denne søgen er gået i retning af islam eller er blevet et forsøg på at finde en helt anden identitet.

Der er mange grunde – både interne og eksterne – til den delvise islamisering af ungdommen, Men det er vigtigt at bemærke, at unge sjældent er religiøse i samme miljøer som forældrene, selv hvor disse har været relativt religiøse. Som en oprørske reaktion med forældrenes ofte dogmatiske og folkloristiske forhold til religion (der opfattes som tilbagestående) har mange unge vendt sig 180 grader imod den islam, forældrene står for og er startet forfra. Der er altså tale om en slags ungdomsoprør, et oprør imod forældrenes autoritet.

I de fleste muslimske familier spiller faderen traditionelt en rolle som en slags religiøst overhoved og som en autoritet, der er centrum for viden og dermed den, de unge går til med deres spørgsmål om islam. Denne rolle er blevet voldsomt undermineret i de tilfælde, hvor de unge mister respekten for forældrenes ofte overfladiske kendskab til islam eller direkte anser den for at være forkert.

En anden umiskendelig tendens blandt de unge er en svækkelse af de nationale miljøer og en styrkelse af mere blandede islamiske miljøer. Dette er der flere grunde til. De nationale moskéer og den selvvalgte omgangskreds har i vid udstrækning været med til at bevare det nationale fokus hos den første generation. Anden generation har derimod, ikke mindst i kraft af deres skolegang, haft en fælles opvækst med muslimer af forskellige nationaliteter. Mange af disse unge opdager, at de - bortset fra det sprog de taler til deres forældre – har ligeså meget til fælles med f.eks. deres pakistanske og tyrkiske klassekammerater som med deres marokkanske »landsmænd«, mens de ikke har ligeså meget til fælles med deres danske klassekammerater.

Hvad er den nationale identitet da helt konkret blevet erstattet af? Der har gennem det sidste årti i

Danmark været to separate tendenser, der dog har det tilfælles, at de er imod de nationale miljøer, men til gengæld er meget forskellige hvad angår forholdet til Danmark og danskhed. Disse to tendenser vil jeg kalde global og lokal islam – i modsætning til første-generationens nationale (pakistanske, tyrkiske osv.) eller etniske islam.

Den globale islam, der har vind i sejlene verden over, lægger afgørende vægt på ummah-begrebet – at alle verdens muslimer er et trosfællesskab. Det vil sige at de unge muslimer i Danmark, der er globale muslimer, ikke længere opfatter sig selv som tyrkiske, pakistanske eller marokkanske muslimer, men på den anden side heller ikke som danske muslimer, hvilket er vigtigt at bemærke. De opfatter sig slet og ret som muslimer og som del af den verdensomspændende ummah. Deres fokus er i hele den muslimske verden. De har stor interesse i, hvad der foregår andre steder i ummahen.

Lokal islam repræsenteres af muslimer født og opvokset i Danmark, der mener at islam bør have en dansk udtryksform, at der må udvikle sig en såkaldt »dansk islam«. Disse unge kan være ortodokse muslimer, der blot finder det naturligt, at der opstår en dansk form for islam, eller de kan være stærkt kompromissøgende muslimer, der ønsker at beskære og tilpasse islam, så den bedre passer til det danske samfund. Muslimer i den sidste kategori vil ofte have en forestilling om, at samfundets modvilje mod islam skyldes dens fremmedartethed, og at danskerne generelt vil være mere tilbøjelige til at acceptere islam, hvis en mere »spiselig« dansk form for islam vinder indpas.

Valget af sprog – både de oprindelige indvandrersprog, dansk og arabisk som suppleringsprog – spiller en meget stor rolle for forskellen mellem national, global og lokal islam. Khutbaens sprog har været med til at fastholde den etniske opdeling, som også gav sig udslag i, at den islamundervisning, der blev tilbudt, foregik på de forskellige modersmål. Islamiske aktiviteter på dansk har der indtil for nyligt ikke været mange af, bortset fra udgivelse af nogle få blade som Islamisk Udsyn og Muslim i Danmark, der dog begge ophørte efter kort tid.

Man kan således sige, at fraværet af danske initiativer har forsinket løsrivelsen fra de nationale miljøer. Behovet for aktiviteter på dansk er dog vokset støt i takt med, at den nationale identitet er blevet svækket, og det har været sværere for de nationale miljøer at fastholde de unge, der i lang tid er kommet til de eksisterende aktiviteter af mangel på alternativer.

Det danske sprog spiller selvsagt en stor rolle hos dem, der ønsker en lokal islam, men paradoksalt nok har det ikke været disse grupper, der har været pionerer med hensyn til aktiviteter på dansk. Et problem i udbredelsen af det danske sprog som primært undervisningssprog for muslimer er, at meget litteratur simpelthen ikke er oversat til dansk. Meget litteratur må læses på engelsk, hvis ikke man behersker et af indvandrersprogene tilstrækkeligt godt. De grupper, der har formået at oversætte materiale fra engelsk til dansk i stort omfang og brugt dansk i undervisningen (som f.eks. Hizb ut-Tahrir), har virkelig haft udbytte af det og fået et forspring i forhold til etnisk dominerede grupper som Idara Minhaj-ul-Qur'an

Ud over dansk spiller arabisk en rolle i udformningen af de unges muslimske identitet. Det arabiske sprogs rolle er vokset gevaldigt blandt den anden generation af muslimer med ikke-arabisk baggrund. Hermed menes ikke, at unge tilegner sig det arabiske talesprog og begynder at tale en palæstinensisk dialekt, men snarere at de indoptager et islamisk-religiøst arabisk fagsprog med koranske termer.

Til en vis grad er dette en selvfølge og en naturlig udvikling, da de arabiske termer er mere universelle, og arabisk er islams globale sprog og derfor det naturlige fagsprog for verdens muslimer. Det hænger til dels også sammen med den generelle fascination af »arabisk islam« som mere »original« og en afstandstagen fra forældrenes pakistanske eller tyrkiske islam, som udtrykkes på urdu eller tyrkisk.

Catinés nyligt offentliggjorte undersøgelse har bekræftet, at der er en stigende religiøsitet blandt

unge muslimer. For mange unge muslimer med et aktivt forhold til islam bekræfter resultaterne af undersøgelsen blot, at solen skinner om dagen! Desværre er der dog stadig det syn i store dele af offentligheden, at islam (og muslimerne) er et importeret fænomen, og at den »islamiske vækkelse« er et produkt af fundamentalistiske påvirkninger fra fæle muslimer, der ikke er danske nok. På baggrund af ovenstående eksempler kan dette afvises.. Det kan rimod konkluderes, at unge er blevet religiøse som en del af deres opvækst her i det danske samfund og ikke på baggrund af indoktrinering fra forældre og imamer. Mange unge er »vakt« på trods af deres forældre, og ikke på grund af dem. Tendensen er umiskendelig og tiltagende, og det hjælper ingen at prøve at bortforklare den med absurde bortforklaringer.

*Islam, Kristendom og det Moderne (Lissi Rasmussen og Lena Larsen, red.) er skrevet af en række danske og norske kristne og muslimer – forskere, der i flere år har beskæftiget sig både fagligt og praktisk med islam og kristendom og forholdet mellem dem. Omar Shah har skrevet hovedindlægget om »Muslimsk ungdom, tradition og modernitet«.

*Bogen er netop udkommet på Forlaget Tiderne Skifter. 224 sider, pris kr. 200